

УДК 631.1:631.155.2:339.1

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТАБІЛЬНІСТЮ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. Бухало, асистент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Ключові слова: стратегічне управління, земельні відносини, стабільність землекористування.

Обґрунтовано напрям дослідження стабільності землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах трансформації земельних відносин. Розглянуто організаційно-економічні аспекти основ стратегічного управління їх розвитком.

Постановка проблеми. Розвиток сільськогосподарських підприємств та організація їх землекористування набуває принципового значення у здійсненні глибоких соціальних і економічних перетворень на селі. Загрозою для ринкових перетворень є нестабільність землекористування сільськогосподарських підприємств, подальший розвиток яких потребує вдосконалення ринкового механізму їх функціонування й розробки адекватного організаційно-економічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням стратегічного управління стабільністю землекористування підприємств аграрного сектору присвячено чимало досліджень. Фундаментальні дослідження відображені в наукових працях таких учених, як В. Андрійчук, П. Гайдуцький, В. Горлачук, Г. Гуцуляк, А. Даниленко, Д. Добряк, В. Зіновчук, В. Месель-Веселяк, Л. Новаковський, П. Саблук, В. Савченко, А. Третяк, О. Ульянченко, М. Федоров, П. Цигікал та ін. Проте питання комплексного підходу до організаційного функціонування підприємств, визначення соціально-економічного їх розвитку на основі приватної власності залишаються недостатньо обґрунтованими.

Постановка завдання. Мета дослідження – висвітлення теоретичних основ стратегічного управління розвитком та стабільністю землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах ринково орієнтованої трансформації земельних відносин. Як завдання визначено удосконалення підходів щодо обґрунтування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств, орієнтованої на стабілізацію землекористування.

Виклад основного матеріалу. Земельний фонд України на 01.01.2008 р. становив 60,3 млн га, в якому 42,9 млн га – землі сільськогосподарського призначення, з яких 32,4 млн га – рілля [1, с. 63]. Це – безцінне національне багатство. Власність на землю, що гарантується Конституцією України, дає право вільно володіти, користуватися й розпоряджатися землею. Земельним кодексом України визначено, що використання власності на землю не може завдавати шкоди

правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі [2].

Докорінна розбіжність між ринковою системою й тією, що існувала в нашій державі, вимагає теоретичного та методологічного обґрунтування реформ, відповідних досліджень у цьому напрямі [3, с. 254]. Необхідність визначення основних шляхів соціально-економічного розвитку зумовлена реалізацією загальної стратегії переходу України до ринкової економіки, яка вимагає оптимального поєднання внутрішніх і зовнішніх стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств.

Історичний підхід до процесів організації підприємств і відповідних процедур їх вирішення відкриває селянську общину як первісну форму господарювання з елементами колективної оренди землі. Організаційне відокремлення користування землею від володіння нею спричинило появу оренди, економічний зміст якої усуває потребу в залученні грошових засобів для придбання землі у власність [4, с. 7-8]. Глибокі перетворення у сфері земельних відносин у роки незалежності України набули масштабних соціально-економічних наслідків, а саме: проведено роздержавлення земель, здійснено грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення, в основному створено ринкове земельне законодавство, ліквідовано монополію держави на землю, відбувається ринковий обіг земель тощо [5]. Водночас трансформація відносин власності лише загострює проблеми організації землекористування підприємств. Практика спростувала уявлення про те, що лібералізація цін, приватизація землі й колективно-орендний принцип її використання автоматично забезпечать зростання ефективності роботи сільськогосподарських підприємств. Ми погоджуємося з думкою тих науковців, які вважають, що однією з найважливіших проблем розвитку підприємств є організація раціонального землекористування [6, с. 35].

Нестабільність зовнішнього середовища, яка сьогодні спостерігається в аграрному секторі, є джерелом проблем для підприємств з питань операційного та стратегічного менеджменту. Це потребує застосування принципово нових економічних методів їх вирішення. Дослідження засвідчують, що сьогодні необхідно реструктуризувати підприємства, тобто здійснити організаційно-економічні, правові та технічні засоби, які будуть спрямовані на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно-правових форм господарювання. Усі ці заходи сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємств, зростанню їх конкурентоспроможності [3]. З переходом до ринкової економіки всі фактори виробництва повинні функціонувати в єдиному ринковому середовищі. Відсутність у нього будь-якого з факторів призводить до порушення законів ринкової економіки, а згодом і до її розбалансування [7, с. 25].

Пошук альтернативних варіантів подальшого розвитку підприємств повинен, на наш погляд, базуватися на засадах стратегічного аналізу, який здійснюється з використанням системи критеріїв оцінки досягнення цілей у режимі реального часу. Тому у процесі розробки планів реструктуризації та розвитку підприємств як інструмента стратегічного планування слід використовувати оцінку їх майбутніх доходів [8, с. 341]. Об'єктивною основою екологічного механізму

управління стабільністю землекористування є система економічних законів у взаємозв'язку з біологічними законами функціонування та розвитку навколишнього середовища. Форма її виявлення – економічні закономірності, які визначаються об'єктивно існуючими, такими, що повторюються, суттєвими зв'язками явищ і характеризують розвиток економіки [4, с. 48].

Формування стабільного землекористування та стратегія розвитку і зростання ефективності сільськогосподарських підприємств потребує створення такої системи стратегічного менеджменту, за якою б рішення приймало керівництво підприємств лише в тому разі, якщо вони дають змогу забезпечити прискорене зростання агробізнесу, майбутня вартість якого визначається його дохідністю [3, с. 254-258].

Висновки. У результаті комплексного економічного дослідження розроблені основні положення та пропозиції, які можуть бути використані у процесі подальшої реструктуризації сільськогосподарських підприємств і позитивно вплинути на зростання стабільності землекористування.

Бібліографічний список

1. Сільське господарство України : стат. зб. / за ред. Ю. М. Остапчука. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2008. – 392 с.
2. Земельний кодекс України. – Х. : Одиссей, 2007. – 120 с.
3. Савченко В. Д. Стратегічне управління безбитковістю сільськогосподарських підприємств / В. Д. Савченко, П. Ф. Цигігал // Вісник ХНАУ. – 2007. – № 4. – С. 254-262.
4. Добряк Д. С. Теоретичні засади сталого розвитку землекористування у сільському господарстві / Д. С. Добряк, А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк. – К. : Урожай, 2004. – 136 с.
5. Федоров М. М. Економічні проблеми земельних відносин у сільському господарстві / М. М. Федоров. – К. : ІАЕ, 1998. – 263 с.
6. Савченко В. Д. Організація і ефективність використання землі в умовах трансформації форм господарювання / В. Д. Савченко, П. Ф. Цигігал // Вісник ХНАУ. – 2002. – № 7. – С. 35-43.
7. Формування ринку землі в Україні / за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білика. – К. : Урожай, 2006. – 280 с.
8. Ульяновченко О. В. Система показників оцінювання ресурсного потенціалу аграрної сфери регіону та ефективності його використання / О. В. Ульяновченко // Держава та регіони. – 2007. – № 1. – С. 340-342.

Бухало О. Стратегическое управление стабильностью землепользования сельскохозяйственных предприятий

Обосновано направление исследования стабильности землепользования сельскохозяйственных предприятий в условиях трансформации земельных отношений. Рассмотрены организационно-экономические аспекты основ стратегического управления их развитием.

Ключевые слова: стратегическое управление, земельные отношения, стабильность землепользования.

Bukhalo. O. The strategic management of the stability of land use of agricultural enterprises

The researches devoted to land tenure stability of agricultural enterprises under land relations transformation are grounded in the article. Organizational – economic aspects of strategic management base are considered.

Key words: strategic management, of the ground relation, stability of land tenure.